

TISKOVÁ ZPRÁVA, 13.7.2017

„Cikánské legitimace nejsou ničím jiným, než čím byla žlutá látka na středověkých Židech“ 90 let od vydání zákona o „potulných cikánech“ z roku 1927

Dne 14. července 1927 schválila Poslanecká sněmovna Národního shromáždění republiky Československé zákon „o potulných cikánech“, který následně vstoupil v platnost pod číslem 117/1927 Sb. z. a n. a který platil až do roku 1950. Podle prvního paragrafu se měl zákon vztahovat na "potulné cikány", podle definice na "cikány z místa na místo se toulající a jiné tuláky práce se štítící, kteří po cikánsku žijí". Ale v dobových ministerských dokumentech, v policejních nařízeních i četnických příručkách byly okresní úřady a četnické stanice, které měly zákon uplatňovat, vyzývány k tomu, aby za "potulné cikány" považovaly prakticky všechny Romy. Kočování podle nich bylo údajně "vrozeným pudem" či dokonce "rasovým znakem" Romů a Sintů. Zákonný pojem "potulní cikáni" byl v praxi zcela běžně zaměňován za obecné označení "cikáni".

Zákon obsahoval celkem 21 paragrafů a v nich zaváděl kromě jiného pro osoby starší 14 let povinnost mít a prokazovat se tzv. cikánskou legitimací, speciálním dokladem, který obsahoval místo fotografie otisky prstů majitele. Tyto doklady tvořily součást speciální policejní evidence založené na otiscích prstů. "Potulní cikáni" byli jako skupina vedeni v evidenci vedle nebezpečných zločinců, recidivistů. Kočování bylo povoleno pouze se speciálním úředním povolením, tzv. kočovným listem. Zákon dále omezoval velikost kočující skupiny či zakazoval držení zbraní. Obecní úřady musely na svém území vymezit místo vhodné k táboření, ale také mohly žádat o udělení zákazu vstupu "potulným cikánům" do jejich obvodu. V paragrafu 12 stanovoval, že je v kompetenci okresních soudů odebírat romským rodičům děti mladší 18 let a umísťovat je do náhradních rodin nebo do ústavní péče.

Před samotným schválením zákona se v poslanecké sněmovně konala rozprava o jeho návrhu z pera úředníků ministerstva vnitra a policie, ve které zazněly kromě souhlasných stanovisek také námitky proti přijetí zákona. Mezi oponenty patřil poslanec Komunistické strany Československa József Gáti, který byl v roce 1944 deportován do nacistického Německa, kde se jeho stopa ztrácí. V jedné části své řeči řekl: "Cikánské legitimace nejsou však ničím jiným, než čím byla žlutá látka na středověkých Židech, nebo legitimace prostitutek. Touto charakteristickou nemilosrdností, že totiž pod pláštěm preventivního opatření budou i nevinní označeni, a šlapáním po osobní svobodě a rovnoprávnosti zaručené ústavou, budou mimo zákon postaveny masy nešťastné rasy a hlavně vandrující sezonní dělníci."

K 90. výročí vydání zákona "o potulných cikánech" připravil Institut Tereziánské iniciativy materiály, které jsou zveřejněny na vzdělávacím portálu holocaust.cz. Autorem článků o důvodech vzniku zákona, jeho obsahu i důsledcích jeho přijetí je historik Pavel Baloun, doktorand Katedry obecné antropologie, Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze.

“Zákon “o potulných cikánech” vedl k tomu, že všichni Romové a Sintové žijící v tehdejší Československu, ať již usedlí či kočující, mohli být ze strany státních úřadů kdykoliv postaveni na úroveň těžkých zločinců-recidivistů. Na základě speciální policejní evidence založené na otiscích prstů si československé četnictvo během třicátých let dvacátého století nárokovalo vůdčí pozici v popisování života Romů a Sintů v Československu. Nejpozději v této době došlo k propojení četnických popisů s tehdejší antropologií, která třídila lidstvo do skupin, ras, podle fyzických znaků a řadila je na evoluční škálu vývoje lidského druhu od primitivismu k civilizaci. Četnické popisy “biologie cikánů v ČSR” ukazují, že četníci považovali “cikány” za zaostalou či primitivní rasu”, říká Pavel Baloun.

“Bohužel již po 90 letech jen těžko hledáme pamětníky prvorepublikových událostí a jejich potomky, obzvláště přičteme-li k tomu fakt, že drtivá většina obyvatel, kterých ze zákon týkal, se pár let na to stala obětí rasové perzekuce nacistického režimu. Písemné vzpomínky se téměř nezachovaly. Lze tedy jen těžko zjistit, jaký přesný dopad měl zákon na samotné romské rodiny. Texty, které nyní zveřejňujeme na webu, jsou součástí projektu Databáze romských obětí holocaustu, na kterém Institut Tereziánské iniciativy pracuje od roku 2016 a využívá v něm zkušeností z dvacetileté práce na dokumentaci židovských obětí holocaustu,” říká odborná pracovnice a redaktorka portálu holocaust.cz Eliška Waageová.

Oběti z řad Romů a Sintů připomíná Institut Tereziánské iniciativy také již několik let v rámci Veřejného čtení jmen obětí holocaustu - Jom ha-šoa a v loňském roce se připojil k připomínce Dne obětí romského holocaustu, který se bude konat také letos, a to ve středu 2. srpna 2017 v Praze ([odkaz na FB událost](#)).

Materiály zveřejněné na holocaust.cz:

[Cikánské legitimace nejsou však ničím jiným, než čím byla žlutá látka na středověkých Židech](#)

[Zákon č. 117/1927 sb. z. a n. "o potulných cikánech" ze dne 14. července 1927](#)

[Námítky proti návrhu zákona "o potulných cikánech" z roku 1927](#)

Tereza Štěpková, ředitelka, Institut Tereziánské iniciativy, www.terezinstudies.cz

Další informace:

Tereza Štěpková

Email: tereza.stepkova@terezinstudies.cz

Tel.: 776 743 554

Pavel Baloun, historik, Katedra obecné antropologie, Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy

Email: pavel.baloun@gmail.com

Tel.: 608 716 318